

Khi Mùa Thu Tới - Bài 2

Kiến Hòa quê tôi là một tỉnh nhỏ của Miền Nam Nước Việt, nằm bên giòng sông Tiền, một trong 9 nhánh của Cửu Long Giang. Nói đến Kiến Hòa, còn gọi là Bến Tre, là người ta nghĩ ngay đến Xứ Dừa. Nhưng chúng ta hãy đi đến Cái Mơn là một xã nhỏ thuộc huyện Đôn Nhơn (Mỏ Cày) nơi có nhiều cây trái, nào là chôm chôm, măng cụt, bòn bon, nhứt là sầu riêng. Sầu riêng nơi đây múi to, hạt nhỏ, thơm ngon vô cùng...

Tôi yêu Bến Tre quê tôi, vì nơi đó đã cho tôi một thời thơ ấu êm đềm. Vườn nhà tôi có thật nhiều dừa. Mỗi năm đến mùa, người ta đến mua và hái dừa để bán. Hái xong người ta đợi con nước lớn hoặc nước ròng để lùa những trái dừa khô đó xuống con rạch, một con sông nhỏ, để giòng nước đem những trái dừa về nơi người ta muốn đem đến, ở đó có những người mua đã chờ sẵn. Tuổi thơ ham vui, tôi lí lắc, lấy hai trái dừa, xé vỏ xơ làm giầy cột hai trái dừa lại, rồi buộc ngang ngực làm thành cái bè đưa tôi bơi theo những trái dừa đã

được lùa xuống. Tôi nghĩ không có tôi thì những trái dừa đó cũng về đến nơi, nhưng tôi vẫn bơi theo. Đó là kỷ niệm đáng yêu của tuổi thơ khó quên được... Trước nhà tôi có trồng một hàng mai, mỗi năm Tết đến hàng mai nở vàng rực rỡ. Có lẽ vì vậy tôi được đặt tên là Hoàng Mai!

Thời tiểu học của tôi cũng rất hồn nhiên. Tan học về, chỉ kịp bỏ cặp vở xuống là xách cần câu đi ra mương vườn. Nếu nước cạn thì câu cá bóng, nước lớn thì câu cá lòng tong to bằng ngón tay. Nhưng mỗi lần chỉ câu được vài con, cũng vui lắm rồi! Chiều đến thì chạy ra đồng, theo những đứa trẻ khác đuổi bắt cào cào, châu chấu. Ngày nghỉ học, tôi theo bà mợ, bung thúng xôi cho những công cấy ăn. Khi đi ngang ruộng lúa đang trổ đòng đòng, tôi ngắt một bông bông vô miệng cho mật lúa trôi dần xuống cổ họng. Hương vị mật thơm ngon của lúa non làm tôi nhớ mãi đến nay. Đôi khi tôi thầm thương tiếc cho các con tôi và các cháu thế hệ trẻ bây giờ không được sống cảnh thanh bình thời thơ ấu như tôi! Những năm tháng nhà ngủ không cần đóng cửa cũng không sợ có kẻ trộm. Hàng xóm láng giềng ân cần giúp đỡ lẫn nhau, không tị hiềm, không ganh ghét như bây giờ...

Đến khi có gia đình, xa lìa nơi thơ ấu, lên tỉnh thành sinh sống. Khi đất nước đổi đời, vợ xa chồng, con xa cha vì đi tù cải tạo, phải sống cuộc sống vất vả tạm bợ... Giờ đây mặc dù sống cảnh ly hương, tôi thầm cảm ơn Thượng Đế đã cho gia đình tôi và bao nhiêu gia đình khác có cuộc sống đáng sống hơn. Hạnh phúc hiện tại của tôi sau bao năm xa cách, gia đình sum họp, các con có đời sống ổn định. Tôi được gặp bạn bè cũ tưởng như không bao giờ gặp lại trên đất nước tạm dung này. Vui hơn nữa, tôi lại được gia nhập Hội Hoa Lan Việt Nam, được làm quen với những bạn bè xa gần mới, cùng có tâm hồn và sở thích yêu lan.

Hội Hoa Lan Việt Nam có một website là hoalanvietnam.org để mọi người yêu thích lan tìm đọc, cùng học hỏi, trao đổi kinh nghiệm về lan. Chúng ta có thể bắt gặp chuyện “[Hồn Hoa Theo Chủ](#)” của bác Bùi Xuân Đáng. Chuyện “[Monica, Người đẹp vườn lan](#)” của cô Phạm Hảo như chuyện “Nghìn Lẽ Một Đêm”. Và mới đây thêm một chuyện “[Cây Lan Năm Cũ](#)” của Mộng Lan, Georgia, đầy xúc động và ly kỳ. Và có những chuyện vui như chuyện có những con quạ trên trời rải vàng rơi lộp độp xuống trên đầu người.

Tâm Tinh Tây Bắc Seattle Tháng 6, 2015
Chuyện lan của Monica.

Tâm Tinh Tây Bắc Seattle Tháng 5, 2015
Monica, người đẹp vườn lan.

Tâm Tinh Tây Bắc Seattle Tháng 4, 2015
Green Thumb Festival.

Tâm Tinh Tây Bắc Seattle Tháng 12, 2014
Setdenfadenia mirrara.

Hiện nay, tháng 9 đã qua hơn 10 ngày, tôi nhớ nhà thơ Lưu Trọng Lư có viết “*Anh nghe chẳng mùa thu. Lá thu rơi xào xạc. Con nai vàng ngơ ngác. Đạp trên lá vàng khô...*” là báo hiệu mùa Thu tới. Bầu trời trong xanh hơn, gió mát mẻ và không khí chuyển động, không còn cái nắng gắt gao làm cho khí hậu nóng nực, oi bức của mùa Hè. Đây là thời gian tốt đẹp nhất trong năm. Ban ngày không còn ánh nắng chói chang gay gắt, nhiệt độ chỉ còn vào khoảng 80-85°F (26-29°C). Ban đêm, gió thu nhẹ nhàng làm nhiệt độ hạ xuống khoảng 55-60°F (13-16°C) và đây là nhiệt độ lý tưởng cho mọi loài lan. Trong thời gian này những mầm mới mọc vào mùa Xuân và mùa Hè tăng trưởng mạnh mẽ và chuyển mình vào giai đoạn chuẩn bị ra hoa. Trong giai đoạn này ta cần phải:

- * Tưới nước thưa ra, trước kia vào mùa Hè tưới 2-3 lần một tuần, nay chỉ còn một tuần một lần, nhưng lượng nước tưới vẫn không bớt đi.
- * Vào mùa Hè, nên tưới nước vào ban đêm để tăng độ ẩm và làm hạ nhiệt độ cho lan mọc mạnh. Nhưng vào mùa Thu và Đông không nên tưới nước vào ban đêm vì nước đọng trên ngọn, lại gặp lạnh dễ bị nhiễm bệnh, thối lá và thối mầm.

- * Tiếp tục bón phân mỗi tuần một lần, nhưng nếu bón bằng 30-10-10 nên đổi sang 10-30-20 hay 6-30-30 thúc cho hoa mọc nhiều hơn (blossom booster). Còn nếu bón bằng phân có chỉ số đồng đều như 15-15-15 hay 20-20-20 không cần thay đổi.

Vào cuối mùa Thu, những chậu lan đất Cymbidium sẽ bắt đầu ra nụ, nếu mầm tròn là nụ hoa, nếu dẹp là mầm lá. Cattleya sẽ ra những bẹ hoa và chờ ngày nở vào thu hay Xuân tùy theo giống. Nếu thấy những bẹ này vàng úa, hãy xé theo chiều dọc để có không khí nuôi mầm hoa.

Chúng ta cũng không nên hốt hoảng khi thấy lá cây Catasetum, Cynochelone hay Calanthe bỗng rụng úa vàng và rụng. Đó là tình trạng thông thường của những cây này khi ban đêm lạnh xuống 60°F, chứ không phải là bị bệnh.

Những cây *Dendrobium nobile*, *Den. anosmum*, *Den. apphyllum* và những cây khác khi đã rụng lá, nên tưới ít đi và ngưng tưới vào mùa Đông. Mỗi tháng chỉ cần tưới sơ một lần cho thân cây khỏi bị khô là đủ và bắt đầu tưới lại khi thấy cây ra nụ. Thông thường, thời gian này bắt đầu từ cuối mùa Thu và kéo dài cho đến hết mùa Đông. Khi đó cây lan đã ngừng tăng trưởng. Ban đêm lạnh xuống và những cơn gió Thu Đông mang theo hơi lạnh và khô làm cho cây rụng lá. Vì vậy ban ngày vào lúc nắng ráo nên phun nước cho thân cây khỏi bị teo tóp, nhăn nheo.

Riêng các giống *Dendrobium nobile*, nhất là giống Yamamoto *Dendrobium Nobile* có thể ngưng tưới từ cuối tháng 11 cho đến đầu tháng 2 khi cây bắt đầu ra nụ. Nếu tưới nhiều trong thời kỳ này cây sẽ ra cây con (keiki) và có thể không ra hoa.

Hết Thu ta có thể nói thêm về mùa Đông một ít. Năm nay theo Nha Khí Tượng tiên đoán, sẽ lạnh và mưa nhiều hơn mọi năm, nên ta phải chuẩn bị trước. Khi mua hoa, ít người chú ý tìm hiểu xuất xứ của cây hoa lan, đó là một điều quan trọng trong việc trồng lan. Những cây mọc ở nơi cao ráo như Đà Lạt, Lào Cai, Sơn La v.v... nên chịu được lạnh, hơn là những cây mọc ở Lộc Ninh, Phú Quốc. Và mức độ chịu lạnh cũng khác, nếu lạnh dưới 50°F nhựa cây sẽ bắt đầu đông lại. Nếu ban đêm lạnh dưới 45°F, vài giờ cũng không sao. Ban ngày nắng ấm nhựa cây sẽ loãng ra. Nhưng nếu lạnh dưới 36°F (2°C), cây sẽ bị thối nhũn ra. Những loài lan như *Cymbidium*, *Coelogyne*, *Paphiopedilum* chịu được lạnh hơn các loài *Oncidium* Epi, *Dendrobium*, *Vanda*. Những cây *Vanda* màu xanh, tím chịu được lạnh hơn những cây có hoa màu đỏ, màu trắng hay màu vàng. Phần đông các cây lan có thể chịu được lạnh dưới 50°F đến 55°F (10-13°C), nhưng không chịu được lâu ngày, cây sẽ còi cọc, không phát triển và không ra hoa.

Một hôm tôi đến nhà bác Đáng và nhà một chị bạn nữa, thấy lan được đem vào phòng tắm có đèn sáng. Cần phải có quạt để luân lưu không khí và khay nước để tăng thêm độ ẩm. Nhưng muốn đem vào nhà hoặc phòng tắm phải diệt rệp, kiến trước. Xin xem bài "[Trồng Lan Trong Nhà](http://www.hoalanvietnam.org)" trên trang *hoalanvietnam.org*.

*Thu ý ngàn phương lại trở về
Lá vàng rơi rụng gió đê mê
Từng đàn bướm trắng tung tăng lượn
Có tiếng cười vui nắng hả hê.*

Xin chúc các bạn thành công .

Đặng Hoàng Mai
Mùa Thu 2015